

Evropská soutěž o nejlepší esej 2011 pro studenty středních a vysokých škol

vyhlášená europoslanci

Martinem Kastlerem, Spolkovým předsedou Ackermann-Gemeinde z Norimberka,
a Janem Březinou, bývalým hejtmánem Olomouckého kraje

Téma: „Sousedé v srdci Evropy - Známe se doopravdy?“

Nina Mádlová

24 let, studijní obor: Mezinárodní vztahy, Humboldtova univerzita Berlín

Na poli středoevropských sousedství mohu z vlastní zkušenosti hodnotit pouze to českoněmecké. Dovolím si ale tvrdit, že právě na tomto staletém soužití trpaslika s obrem, se da středoevropské soužití dobře generalizovat.

A propos, *střední Evropa*. Při zkoumání jakéhokoliv fenoménu se stává zcela základním a nutným definice pojmů a problému. Český přední historik Křen¹ ale není jediný, jenž poukázal na to, že právě střední Evropa se nejenom jednoznačně, ale vlastně ani jakkoliv konsenzuálně s jinými akademickými obcemi, definovat neda. Zodpovězení otázky, zda nám nejbližší čtyřlístek narodů českého, slovenského, polského a maďarského je západní konec východní Evropy nebo východní konec západní, se tak různí nejenom napříč národy, ale i disciplinami. Navíc, sedí-li student na přednášce na německé univerzitě, Německo se na grafice ilustrující výklad docenta pyšní popiskem západní Evropa, zatímco jeho slovanští sousedé nalepkou, ne bez konotací, Evropa východní. Kam se tedy najednou poděla tolik skloňovaná Evropa střední? Tu lze nalézt s jistotou na přednášce ke stejnému tématu o pár set kilometrů na východ, kde se na mapě mezi Evropou západní a východní přeci jenom ta střední nalézt da.

Zmíněný dotaz, zda se středoevropští sousedé opravdu znají, by mohl tedy být, vycházející právě z jablka svaru v podobě samotného pojmu střední Evropy, rychle zodpovězen ve smyslu, že samozřejmě ne. Ve střední Evropě² ale, jak politika a dějiny v průběhu staletí úspěšně dokazaly, není nic tak jednoduché.

¹ Křen, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005.

² Mějme na mysli tedy obecně historicko-společenský prostor mezi relativně jednoduše definovatelnými národnostními státy na západě, počínaje německým kulturním prostorem, a rozlehlými, kdysi imperiálními, říšemi na východě charakterizovanými silným vlivem ruské kultury.

Česko-německé soužití osobně považuji za typicky středoevropské. Přes veškerou mobilitu a nestalost v tomto sociálně-kulturním prostoru, patří ale paradoxně česko-německá hranice k jedné z historicky nejstabilnějších. Otevřeme-li politickou mapu téměř z jakéhokoliv období, linii označující předěl mezi českým a německým prostorem ve tvaru šipky směřující na západ nalezneme na každé z nich.

U map reflektujících etnické a náboženské složení obyvatelstva toto pravidlo samozřejmě neplatí, a tak zde lze sledovat vzájemné kulturní vlivy. Ať už je to oboustranná difuze jmen (krčmař Kretschmar v Německu nebo naopak pani Millerova v Čechách) nebo dokonce výrazů vzájemného nepochopení v podobě slovního spojení českých vesnic „bomische Dorfer“³ pro označení něčeho nesrozumitelného nebo pojmenování Němce v češtině vlastně jako němeho.

Bohužel ale ani přes skutečnost, že ve všudypřítomném jazyce jakožto v nejčastěji používaném nastroji a velmi pohotovém zrcadle vyvoje vzájemného vztahu obou narodů se po staletí uchovávají informace, většina, zejména mladých, Němců a Čechů o svém blízkém sousedovi vi jen velmi málo. Je zaražející až smutné, že se také pracovníci na poště pta, zda je Česká republika v Evropské unii a jak se to vlastně píše. Většina Němců se pak pod vlivem představy střední Evropy jako vychodní divočiny diví, že vzdálenost z Berlína do Prahy se da urazit za mnohem kratší dobu než do Hamburku, neřku-li do Kolína nad Rynem. Na druhé straně hranice se setkáme se situací jen o něco málo růžovější. Čeští žáci často považují němčinu za barbarský jazyk a Němce samotné za pravicové extremisty. Kde se ale stává chyba? Od doby vzájemné odstrašující propagandy uplynulo již desítky let a česko-německé pole je zaplněné neziskovými organizacemi, které si kladou za cíl mezinárodní porozumění. Take českorakouské nebo německo-polské vztahy nepamatují takovou míru korektnosti jako nyní ve 21. století.

Teoreticky, prakticky a hlavně ekonomicky ramec evropské integrace a světové globalizace se mezitím stal vědomou i skrytou součástí, ale především stálíci našeho života. Nyní je na řadě posílit tuto internacionalizaci i na osobní úrovni. Generace našich rodičů se strachu nebo obav ze zahraničí, ze „západního“ i toho „vychodního“, tak jednoduše zbavit nenechá. Mladá generace, jakkoliv to ještě pořad zní jako klišé, je ale opravdu šanci budoucnosti.

Samotné učebnice a školní vyučování ale tuto šanci proměnit nedokážou. Všechno, co člověk zna a umí využít v prospěch svůj vlastní i prospěch dane komunity, si vštípl osobní zkušenosti. Zejména ve střední Evropě, kde vzdálenosti a finanční náklady na cestování a žití zdaleka nedosahují západních hodnot, je tak nasnadě poznávat své sousedy osobně. Od nenáročných možností jako je strávit několik týdnů na mezinárodním setkání nebo financované praxi v blízkém zahraničí, odkud domů

není daleko, nebo využít možnosti, že „cizina přijede k vám domů“ v podobě zahraničního žaka, který několik měsíců pobude ve vaší rodině, až po nabídce pro odvažně nebo zkušene ve formě studia, ve (středoevropském) zahraničí. Kdo se chce naučit letat, musí nejprve umět stát a chodit.⁴ Abychom pochopili globalní svět a myšlení narodů za Atlantikem nebo Uralem, musíme právě začít u sebe a svých sousedů. Teprve pochopení a uvědomění si našich vzájemných vztahů a vlivů je cestou k překonání bariér a nevšimavosti, které udržují vzájemné nepochopení.

³ Lingvisticky zajímavé, nikoliv ale překvapivé, je, že Čech se ztratí analogicky ve „španělské vesnici“, nikoliv v německé.

⁴ Volně podle Nietzsche, Friedrich. *So sprach Zarathustra*. (Dritter Teil, Vom Geist der Schwere)

<http://www.nietzsche.tv/zarathustra/dritter-theil.html>